

kirkkohistorioitsija Eusebius on koroittanut hänet jonkinlaiseksi pyhimykseksi. Mutta *häntä* pikemminkin pitäisi ihmisenä nimittää »roistoksi», sillä, kuten Iivana »julma» Venäjällä, tappoi hän oman poikansa Crispus'en, ja puolisonsa Fausta'n hän kylvyssä kuristi kuoliaaksi. Ja vasta kuolemansairaana hänet kastettiin kristinuskoon.

Leila: Mitenkä tämä kaikki oikein soveltuu sosialisteihin?

Isä: Katsoppas, lapseni, kristinuskon marttyyrit kärsivät sen takia, että he kärsimyksensä kautta tahtoivat tehdä, kuten luulivat, muut ihmiset onnellisiksi kuoleman jälkeen; sosialistit taas sanovat, kuten suuri luonnontutkija Darwin ja enin osa etevimpiä tiedemiehiä, ettemme voi tietää mitään varmaa siitä, mitä kuoleman jälkeen tulee, ja sentakia he tahtovat uhrauksillaan tehdä niin monta ihmistä kuin suinkin, nuo kärsivät suuret joukot, onnellisiksi, ainakin tulevaisuudessa — niih onnellisiksi kuin täällä epämukavasti järjestetyssä maailmassa voi tulla.

Leila: Kiitos, hyvä isä, opetuksestasi; nyt minä jo tiedän, minkälaisia nuo sosialistit ovat

27. 7. 24.

MITÄ MERKITSEE YKSITYINEN IHMINEN?

Yksityinen ihminen ei merkitse mitään ulkopuolella yhteiskuntaa.

»Pyhä» Antonius vetäytyi Egyptin erämaahan elääksensä siellä erakkona; kenties hän siten pelasti sielunsa haudan toiselle puolen katumuksella ja rukouksilla, mutta tälle maalliselle elämälle hän oli kuollut ihminen eikä merkinnyt mitään. Hän oli kanssaihmiisiensä

nähdessä itsekäs ihminen eli egoisti. Tämän egoismin opin on kyllä Max Stirner (Caspar Schmidt) muodostanut oikein systeemiksi, ja monet muut ovat häntä seuranneet, mutta nykyään on tuo oppi yleensä hylätty, eikä se merkitse juuri mitään.

Mutta yhteiselämässä, yhteiskunnassa, saattaa yksityinen ihminen merkitä jotakin. Hyvä perheen emäntä tai perheen isä on sängen merkitsevä henkilö, mutta näiden kummankin merkitys haihtuu heti, jos edellinen myy itsensä omien etujensa takia ja pitää niitä etupäässä silmällä, tai jos jälkimmäinen vaalii vaimoansa olletikin siitä syystä, että hän vaimoltaan saa hyvää hoitoa ja hyvää hoivaa. Sillä tällainen perheenjäsen on puhdas egoisti. Ja jos joku toimipiirissään suorittaa tehtävänsä kunnollisesti, olkoonpa tämä piiri vaikka kuinka pieni, niin hänkin on merkitsevä henkilö, ellei hän ensisijassa katso omia etujaan. Ja vielä, jos joku palvelee isänmaataan ja kansaansa rehellisesti ja uutterasti tavoittelematta salaa sillä itsellensä kunniaa tai rahallisia etuja, niin hänkin on merkitsevä ja kunnioitettava ihminen. Mutta hän ei saa palvella tätä isänmaataan pelkällä metelillä ja räihinällä, kuten Arvid Järnefelt niin sattuvasti kirjassaan »Isänmaa» on kuvannut, eikä sanoa isänmaakseen pientä nurkkakuntaa, jonka tarkoituksena on enemmän tai vähemmän suurten kansalaisryhmien sortaminen. Mutta suurpiirteisintä on sen ihmisen toiminta, joka koettaa toimia koko ihmiskunnan veljestyttämiseksi, joka ei välitä omista eduistaan ja omista uhrauksistaan, vaan katsoo kunniaukseen saattaa kaikki ihmiset, kaikki, jotka ihmiskasvoja kantavat, todellakin keskenään veljiksi ja sisariksi. Tämä näyttää monen mielestä haaveilulta, mutta se on haaveilu, joka kerran, ainakin kaukaisessa tulevaisuudessa, täydellisesti toteutuu. Ja se on kaikkein merkitsevin henkilö, joka voi asettaa ihanteensa näin korkealle ja todellakin toimii sen mukaan.

Tässä ei tule kysymykseen, onko asianomainen henkilö suuri vai pieni; pääasia on, että hän uhrautuvaisuudella

ja ahkeralla työllä edistää yhteishyvää; hän on silloin suuri mies ja suhteellisesti paljon merkitsevä henkilö.

Sillä mitä ovat nuo n. s. »suuret miehet», joita on hyvinkin useata eri lajia?

Mitä olivat Aleksanteri Suuri, Caesar, Napoleon? Ensimmäisen oli nostanut kukkuloille hellenismien aate, joka vaati kosta persialaisille, toinen nousi valtaan Rooman paisuvan kansanvallan vaikutuksesta, ja kolmannen nostivat suuren vallankumouksen aallot korkealle huipulle. Mutta he kaikki, nerostaan huolimatta, sortuivat: ensimmäinen itämaalaisena tyrannina, toinen yleensä kurjan keisarivallan perustajana ja kolmas itsekkäisyyden ja suursortajan perikuvana. Että ensimmäinen levitti länsimaista sivistystä itämaille, että toinen kukisti ylimysvallan Roomassa ja että kolmas edisti vapaamielisempien aatteiden leviämistä Länsi-Saksaan ja muualle, se ei riippunut heidän tietoisesta tahdostaan tahi ei ainakaan ollut mitenkään pääteki-jänä heidän toimissaan.

Miten erilaisessa valaistuksessa näyttäytyvätkään esim. Hannibal, Kristus, Snellman ja Marx! Ensimmäinen puolusti kuolemaansa asti isänmaataan himoitsevia roomalaisia vastaan, mutta sai sen takia kuolla myrkkyyen maanpaossa; Kristus naulittiin jalojen aatteittensa takia ristinpuuhun; Snellman ei tosin, kuten Almqvist vaihtoehtoisesti arveli, kuollut hirsipuuhun, mutta hänet tuomittiin Turun hovioikeudessa ja tehtiin valtion puolelta leivättömäksi; Marx taas sai siirtyä aatteittensa jäykkänä edustajana maanpaossa paikasta toiseen ja miehekkäästi taistella kurjuutta vastaan.

Me emme voi, suuren Carlylen käsityksen mukaan, niinkään ylistää kaikkia »suurmiehiä», mutta meidän täytyy suurmiehinä, merkitsevinä yksityisinä henkilöinä kunnioittaa ainoastaan niitä, jotka ajan suuret ja jalot aatteet ovat nostaneet korkealle ja jotka uskollisesti elämänsä loppuun asti ovat toimineet niiden hyväksi. Ja meidän tulee jalomielisen Zachris Topeliuksen käsityksen mukaan kunnioittaa myöskin niitä

»pieniä», jotka yhtä uhrautuvaisesti ja uutterasti ovat toimineet ihmiskunnan suurten ja jalojen aatteiden hyväksi.

25. 2. 24.

LUONTO JA TYÖVÄENLIIKE.

Maan kuori, joka ympäröi sisässään kiehuvaa massaa, on nykyiseen muotoonsa muodostunut miljoonien vuosien kuluessa. Suuri englantilainen luonnontutkija loordi Kelwin otaksui kuluneen 20 milj. vuotta tähän prosessiin, mutta nykyään tuskin tyydytään vähempään kuin 1,000 milj. vuoteen. Mitenkä on tämä maan kuoren muodostuminen tapahtunut? Ranskassa taisteli kaksi suurta tiedemiestä, Cuvier ja Lamarck, tästä asiasta. Cuvier edusti n. s. kataklysmioppia, s. o. äkillisiä muutoksia maan kuoressa ja orgaanisessakin elämässä; Lamarck taas väitti, että kehitys on ollut vähitellen tapahtuvaa laatua. Cuvier pääsi voitolle, ja Lamarck painettiin mitättömäksi eläessään. Mutta nyt on tieteellisissä piireissä käsitys aivan toisenlainen. Lamarckia pidetään nyt yleisesti uudenaikaisen kehitysoopin perustajana, Darwinin edelläkävijänä, monesti hänen voittajanaankin.

Mutta silti emme pääse aivan vapaaksi äkillisen muutoksen teoriasta. Hollantilainen tutkija de Vries on todistanut, esim. eräällä *Oenothera*-kukalla, että orgaanisessakin elämässä vieläpä meidänkin aikamme tapahtuu äkillisiä muutoksia. Varmaa on, että n. s. jääkaudet, joiden välillä, n. s. interglasiali aikana, ihminenkin noin miljoona vuotta sitten ilmestyi luomakuntaan, (ellei jo myöhempänä tertiäärikautena), eivät tulleet niinkään verkalleen, koska esim. lämpimien olosuhteiden eläimet, kuten mammutit y. m., ovat löydettyt jäätyneinä kovaan jääpeittoon, joten ne eivät